

Генеральна прокуратура України
Національна академія прокуратури України
Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України
Департамент вибухотехнічної служби Національної поліції України

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА
ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ,
ВЧИНЕНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ
ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ**

МАТЕРІАЛИ
міжнародного круглого столу

7 червня 2017 року

м. Київ
2017

Олексій ГЕСЕЛЕВ

Процесуальне керівництво проведення
негласних слідчих (розшукових) дій
під час досудового розслідування кримінальних правопорушень,
пов'язаних із застосуванням вибухових пристроїв..... 30

Олександр ГЛАДУН

Відповідальність юридичних осіб за злочини
терористичної спрямованості..... 34

Влада ГУСЕВА

Кримінальний вибух як спосіб вчинення злочинів
проти авторитету органів державної влади
у сфері правоохоронної діяльності..... 40

Юлія КОМАРИНСЬКА

Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень,
пов'язаних із вибухами..... 44

Григорій КУШНІР, Юрій ПРИХОДЬКО

Особливості тактики огляду місця події
за фактом вибуху в будівлях і спорудах..... 47

Олег ПАРФИЛО, Олександр ЯКОВЛЄВ

Актуальні питання міжвідомчої взаємодії суб'єктів
протидії саморобним вибуховим пристроям..... 51

Юрій ПРИХОДЬКО, Сергій ЛУЦЕНКО

Особливості призначення і проведення
судової вибухотехнічної експертизи..... 54

Оксана ПЧЕЛІНА, Василь КІКІНЧУК

Залучення спеціалістів до огляду місця події
під час розслідування кримінальних правопорушень,
вчинених із застосуванням вибухових пристроїв..... 58

Андрій САКОВСЬКИЙ, Володимир АТАМАНЧУК, Юрій ПРИХОДЬКО

Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення
розслідування злочинів, пов'язаних із вибуховими матеріалами..... 61

Оксана ПЧЕЛІНА

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ,
Україна

Василь КІКІНЧУК

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики та судової експертології
Харківського національного університету внутрішніх справ,
Україна

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ ДО ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки є пріоритетним напрямом діяльності правоохоронних органів, тому в разі їх порушення останні повинні негайно реагувати на такі факти. Зокрема, органи досудового розслідування зобов'язані своєчасно, всебічно й повно провадити розслідування вказаної категорії кримінальних правопорушень. Так, одним із небезпечних і часто повторюваних проявів протиправної діяльності в зазначеній царині є застосування вибухових пристроїв. Тому особливої актуальності набуває питання про залучення спеціалістів до проведення такої обов'язкової та невідкладної слідчої (розшукової) дії під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених із застосуванням вибухових пристроїв, як огляд місця події.

Огляд місця події в такій категорії кримінальних проваджень розпочинається насамперед із вжиття заходів, спрямованих на локалізацію і знешкодження вибухових пристроїв. Ці заходи здійснюють тільки спеціалісти-вибухотехніки, які розв'язують такі завдання.

1. Дослідивши місце виявлення вибухового пристрою, його габаритних і конструктивних параметрів, визначають ступінь небезпеки вибуху та його наслідків.

2. Детально вивчають конструкцію вибухового пристрою з використанням технічних засобів дослідження (рентгеноскопія, газоаналізатори, стетоскопи тощо).

3. Забезпечують локалізацію вибухового пристрою для зниження осколочної та фугасної дії вибуху.

4. Базуючись на оперативній інформації, аналізі конструктивних параметрів вибухового пристрою, оцінці наслідків можливого вибуху, приймають рішення щодо способу знешкодження вибухового пристрою.

5. Після кожної маніпуляції з конструкцією вибухового пристрою з метою його знешкодження проводять оцінку результату та визначають ступінь існуючої небезпеки.

6. За необхідності приймають (узгоджуючи з керівником слідчо-оперативної групи) рішення про транспортування вибухового пристрою на полігон чи до вибухової камери, дають рекомендації щодо вибору маршруту слідування та його організації.

7. Знешкоджуючи вибуховий пристрій у полігонних умовах чи в умовах вибухової камери, вибирають відповідні завдання щодо подальшого експертного дослідження вибухового пристрою та його фрагментів, способи й засоби демонтажу підривника та бойової частини [1-3; 4, с. 53].

Під час знешкодження вибухового пристрою (як без вибуху, так і з можливістю його виникнення) вибухотехнік працює самостійно. Проте він за можливості повинен діяти таким чином, щоб не «затоптати» сліди, з якими працюватиме спеціаліст-криміналіст.

Якщо спеціалісти-вибухотехніки дозволяють роботу в місцях виявлення вибухового пристрою, то спеціаліст-криміналіст здійснює пошук і вилучення слідів транспортних засобів, взуття, одягу, слідів-предметів, мікрооб'єктів. У випадках, коли спеціалісти-вибухотехніки не дозволяють наблизитися до місця установки вибухового пристрою, то доцільно діяти за такої схеми:

1. Спеціаліст-вибухотехнік, забезпечений засобами захисту, здійснює з різних ракурсів і позицій транслокатора об'єктива відеокамери відеозйомку вибухового пристрою, місця його установки, предметів і слідів, що знаходяться поруч.

2. На виносному моніторі чи моніторі, встановленому на відеокамері, здійснюється перегляд записаного відеоматеріалу. Під час перегляду відбувається консультація між спеціалістами-вибухотехніками стосовно конструкції вибухового пристрою та способу його знешкодження, надання спеціалістом-криміналістом рекомендацій щодо вилучення чи збереження слідів на місці установки вибухового пристрою.

3. Спеціаліст-криміналіст забезпечує спеціаліста-вибухотехніку необхідними засобами (рукавички, пінцет, пакувальний матеріал і т.п.) та вказує, які сліди та як вилучати. Ті сліди, які вилучити спеціалісту-вибухотехніку буде важко, необхідно прикрити подручним матеріалом (дошкою, коробкою тощо) та помітити. Після локалізації вибухового пристрою чи його знешкодження фіксацію та вилучення зазначених слідів здійснює спеціаліст-криміналіст.

4. Під час локалізації і знешкодження вибухового пристрою спеціаліст-вибухотехнік фіксує особливості застосування тих чи інших засобів: характер впливу, потужність, напрямок, режими охолодження чи НВЧ-впливу. Така фіксація

необхідна для подальшого дослідження знешкодженого вибухового пристрою та його фрагментів на предмет його реконструкції, встановлення способу виготовлення та навичок виробника, оцінки властивостей ураження, придатності та ступеня готовності до вибуху [1–3; 4, с. 54–55].

Знешкоджений без вибуху вибуховий пристрій за участю спеціаліста оглядається та попередньо досліджується (без розбирання) на наявність слідів пальців рук, маркувань, надписів тощо, фотографується з різних ракурсів і упакується в жорстку тару – коробку чи ящик, наповнену ганчір'ям. Така упаковка дозволяє уникнути зайвої тряски та ударів, зменшуючи, таким чином, ризик руйнування вузлів і схем підричника, контактів і замикачів.

Також до роботи на місці ймовірного замінування досить часто залучають спеціалістів у сфері інженерно-будівельних робіт, вибухотехніків, які повинні контролювати й оцінювати процес подальших руйнувань будівельних конструкцій внаслідок проведеного вибуху, займатися питаннями знешкодження боеприпасів, що не спрацювали, і повторних закладок вибухових пристроїв [4, с. 53].

Окрім того, до складу слідчо-оперативної групи рекомендується включати й спеціаліста з числа працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, оскільки у разі виявлення вибухових пристроїв і їх детонації може виникнути пожежа. Останні повинні вживати негайних заходів, спрямованих на своєчасне гасіння пожежі з максимальним збереженням слідової картини та недопущенням виникнення інших вибухів (детонації інших вибухових пристроїв під дією вогню). Причому дії спеціалістів Державної служби України з надзвичайних ситуацій повинні узгоджуватися з діями спеціалістів-вибухотехніків, а в окремих аспектах – координуватися останніми.

Таким чином, в огляді місця події повинні брати участь дві групи спеціалістів. Перша група забезпечує безпеку на місці події, а друга – надає допомогу слідчому у виявленні, фіксації та вилученні вибухових пристроїв і їх слідів.

Список використаних джерел:

1. Бакин Е.А. Осмотр места происшествия при преступлениях, совершенных путем взрыва, и некоторые аспекты криминалистических исследований изъятых вещественных доказательств: [методическое пособие] / Е.А. Бакин, И. Ф. Алешина. – М., 2001. – 46 с.
2. Бульба Т. Пошук саморобних вибухових пристроїв: методичні рекомендації / Т. Бульба // Право України. – 2008. – № 3. – С. 60–64.
3. Евстигнеев Б.А. Особенности технико-криминалистического обеспечения осмотра места происшествия при возможной установке взрывного устройства / Б.А. Евстигнеев, Д.А. Исхизов // Вестник криминалистики. – 2002. – Вып. 2 (4). – С. 63–68.
4. Бандурка О.М. Особливості розслідування кримінальних вибухів / О.М. Бандурка, О.В. Пчеліна, С.С. Лукаш [та ін.] // Актуальні питання діяльності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України: зб. наук. праць факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання ХНУВС за 2011 рік / за заг. ред. академіка НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки. – Х.: НікаНова, 2012. – С. 32–61.